

DAFTAR ISI

Halaman Judul	i
Halaman Pengesahan	ii
Pernyataan	iii
Kata Pengantar	iv
Daftar Isi	vii
Daftar Tabel, Diagram, dan Gambar	xii
Transkripsi Data	xiv
Intisari	xv
<i>Abstract</i>	xvi
BAB I PENDAHULUAN	1
1.1 Latar Belakang	1
1.2 Rumusan Masalah	6
1.3 Tujuan Penelitian	7
1.4 Manfaat Penelitian	8
1.4.1 Manfaat Teoretis	8
1.4.2 Manfaat Praktis	9
1.5 Telaah Pustaka	10
1.6 Kerangka Teoretis	20
1.6.1 Relasi Bahasa dan Budaya: Perspektif Etnosains	21
1.6.2 Fungsi Bahasa sebagai Alat Identifikasi-Klasifikasi.....	25
1.7 Metode Penelitian	29
1.8 Sistematika Pembicaraan	35
BAB II POTRET MASYARAKAT SASAK DAN KEGIATAN BUDI DAYA PARE.....	37
2.1 Pengantar	37
2.2 Potret Masyarakat Sasak: Mata Pencaharian dan Agama- Kepercayaan	38
2.2.1 Mata Pencaharian	39
2.2.2 Agama dan Kepercayaan	43

2.3	Jejak Ritual Adat dan Keagamaan Pertanian <i>Pare</i> pada Masyarakat Sasak-Lombok	50
2.3.1	Ritual Prasiklus Pembibitan dan Penanaman <i>Pare</i>	51
2.3.2	Ritual Pembibitan, Penanaman, dan Panen <i>Pare</i>	56
2.3.2.1	Upacara <i>Sêlamêt Bineq</i> dan <i>Nêlêp</i>	57
2.3.2.2	Upacara <i>Ngampar</i> dan <i>Bait Mansê (Pêmon)</i> ..	61
2.3.2.3	Upacara <i>Sêlamêt Lowong</i> dan <i>Gantung Buk</i> ...	64
2.3.2.4	Upacara <i>Bêdede Lowong</i> dan <i>Pênamaq Sari</i> ..	65
2.3.2.5	Upacara <i>Bau Buyuq</i>	68
2.3.3	Acara <i>Pêririq Pare</i> Pascapanen	73
2.3.3.1	Acara <i>Sêlamêt Pare</i>	74
2.3.3.2	Penyerahan Padi ke <i>Kiyai</i> dan <i>Pêkasih</i>	78
2.3.3.3	Penaruhan <i>Pare Buyuq</i> ke dalam Lumbung ...	80
2.3.4	<i>Dinë</i> dan Gejala Alam dalam Tradisi Pertanian <i>Pare</i> Orang Sasak	85
2.3.5	Tradisi <i>Bêkayaq</i> dalam Aktivitas <i>Pataq Pare</i>	96
2.4	Sekilas Asal-Muasal <i>Pare</i> dan Budidayanya	102
BAB III	SATUAN-SATUAN KEBAHASAAN LEKSIKON <i>PARE</i>	107
3.1	Pengantar	107
3.2	Satuan-Satuan Kebahasaan Leksikon <i>Pare</i> dalam Bahasa Sasak	108
3.2.1	Spesifikasi Kebahasaan Keadaan Pertumbuhan/Perkembangan <i>Pare</i>	108
3.2.1.1	<i>Pare</i> Berkaitan dengan Pembibitannya: <i>Ampar</i> dan <i>Bineq</i>	109
3.2.1.2	<i>Pare</i> Berkaitan dengan Penanamannya	118
3.2.1.2.1	<i>Pare</i> Berkaitan dengan Teknik Penanaman <i>Lowong</i>	119
3.2.1.2.2	<i>Pare</i> Berkaitan dengan Teknik Penanaman Selain <i>Lowong</i>	122
3.2.1.3	<i>Pare</i> Berkaitan dengan Usia Pertumbuhannya (<i>Wayên Pare</i>)	124
3.2.1.4	<i>Pare</i> Berkaitan dengan Pemeliharaannya	128
3.2.2	Spesifikasi Linguistik Struktur <i>Pare</i> , Cara Panen, dan	

Satuan Penggolongnya	131
3.2.2.1 <i>Pare</i> Berkaitan dengan Strukturnya	131
3.2.2.2 Catatan tentang Leksikon <i>Tumbiq</i>	134
3.2.2.3 <i>Pare</i> Berkaitan dengan Cara Panennya	138
3.2.2.4 <i>Pare</i> Berkaitan dengan Ukuran Ikatan Hasil Panen	139
3.2.3 Spesifikasi Linguistik Kerja Sama dalam Budidaya <i>Pare</i>	145
3.2.4 Spesifikasi Linguistik Hasil Pemrosesan <i>Pare</i>	152
3.3 Karakteristik Semantis Satuan-Satuan Kebahasaan Leksikon <i>Pare</i>	155
3.3.1 Leksem Kesatuan Sederhana	155
3.3.2 Leksem Kesatuan Kompleks	156
3.3.3 Leksem Gabungan	157
3.3.4 <i>Binomial</i> dengan Penjangka Ajektiva	158
3.3.5 <i>Trinomial</i> dengan Penjangka Ajektiva	161
3.3.6 Sinonim dalam Satuan Kebahasaan Leksikon <i>Pare</i>	162
3.3.7 Metafora dalam Satuan Kebahasaan Leksikon <i>Pare</i>	167
3.3.8 Catatan tentang Warna sebagai Atribut Leksikon <i>Pare</i>	171
BAB IV KLASIFIKASI TAKSONOMI <i>PARE</i> DAN TATA NAMANYA DALAM BAHASA SASAK	173
4.1 Pengantar	173
4.2 Klasifikasi Taksonomi <i>Pare</i>	174
4.2.1 <i>Pare</i> dalam Kedudukan Taksa Generik	175
4.2.2 <i>Pare</i> dalam Kedudukan Taksa Spesifik	180
4.2.2.1 Atribut pada Taksa Kategori Spesifik	187
4.2.2.1.1 Leksikon dalam Ranah Warna	187
4.2.2.1.2 Leksikon dalam Ranah Bentuk	196
4.2.2.1.3 Leksikon dalam Ranah Usia	199
4.2.2.1.4 Leksikon dalam Ranah Bau dan Rasa	205
4.2.2.1.5 Leksikon dalam Ranah Ukuran	209
4.2.3 <i>Pare</i> dalam Kedudukan Taksa Varietal	210

4.2.3.1	Atribut pada Taksa Kategori Varietal	213
4.2.3.1.1	Leksikon dalam Ranah Warna	213
4.2.3.1.2	Leksikon dalam Ranah Perilaku	217
4.2.3.1.3	Leksikon dalam Ranah Keadaan	221
4.2.4	Catatan untuk Atribut dengan Kriteria Bulu dan Buah	224
4.2.5	Catatan untuk Taksa <i>Pare Gamang</i> : Klasifikasi Perilaku dan Habitat?	228
4.3	Tata Nama dalam Klasifikasi Taksonomi <i>Pare</i>	230
BAB V KLASIFIKASI FUNGSIONAL PARE DALAM BAHASA SASAK		242
5.1	Pengantar	242
5.2	Fungsi <i>Pare</i> sebagai Sumber Makanan Pokok	243
5.2.1	<i>Pare Jamaq</i> dan <i>Rêkêt</i>	243
5.2.2	<i>Pare Pusakê</i> dan <i>Pare Bêrayê</i>	245
5.2.3	Catatan tentang Ketan dengan Status <i>Rêkêt Pusakê</i>	249
5.3	<i>Pare</i> untuk Keperluan Ritual-Magis, Pengobatan, dan Kosmetik	252
5.3.1	<i>Pare Beaq</i> , <i>Pare Puteq</i> , dan <i>Rêkêt Birêng</i>	252
5.3.2	<i>Pare Pêmon</i> , <i>Pare Buyuq</i> , dan <i>Pare Bêrengah</i>	254
5.3.3	<i>Pare Bubus</i> dan <i>Joman Rêkêt Birêng</i>	255
5.4	<i>Pare</i> untuk Kebutuhan Sosial dan Keagamaan	257
5.4.1	<i>Pare Sêweneh</i> , <i>Pare Banjar</i> , dan <i>Pare Pêdeyê: Pare</i> untuk Keperluan Sosial	258
5.4.2	<i>Pare Sêdêkah</i> dan <i>Pare Jêkat: Pare</i> untuk Keperluan Keagamaan	260
BAB VI PANDANGAN BUDAYA MASYARAKAT SASAK TENTANG PARE		263
6.1	Pengantar	263
6.2	<i>Pare</i> Penanda Kemakmuran	264
6.2.1	<i>Pare Buyuq</i> sebagai Konsep Ketahanan Pangan	264
6.2.2	Relasi <i>Buyuq</i> dengan <i>Inaq</i> sebagai Penjaga Ketahanan Pangan	267
6.3	<i>Pare</i> sebagai Sebuah Kesakralan	271

6.3.1	<i>Pêmole</i> : Upaya Menjaga Keseimbangan Diri, Alam, dan Budaya	273
6.3.2	<i>Pare Pêmon</i> : Konsepsi tentang Kesadaran Diri dan Kosmos	275
6.3.3	<i>Buyuq Sari</i> : Peringatan untuk Teliti dan Mawasdiri	281
6.3.4	<i>Sêlamêt Pare</i> : Keberkahan dan Peringatan	283
6.4	Simbolisasi Keesaan Wujud Tertinggi dalam <i>Pare</i>	288
6.5	Mitos dan Mantra <i>Pare</i> : Upaya Menjaga Keberlangsungan Plasma Nutfah dan Keragaman Hayati.....	289
6.6	<i>Pare</i> Ibarat “Diri”	294
BAB VII PENUTUP		299
7.1	Simpulan	299
7.2	Implikasi Teoretis-Metodologis	303
DAFTAR PUSTAKA		307
Lampiran 01	Satuan Kebahasaan Leksikon <i>Pare</i>	314
Lampiran 02	Mantra Pertanian <i>Pare</i>	322
Lampiran 03	Dokumen Foto Budidaya Padi Lokal	326
Lampiran 04	Daftar Informan	333